

specifiek katholieke organisaties die wij in ons beknopt overzicht niet met name hebben genoemd.

Het protestantse volksdeel was zo ver nog niet. Er was evenwel, aangezien er toch geen verkiezingen in zicht waren, geen haast met het oprichten van eigen politieke organisaties. De heroprichting evenwel van het CNV was een vingerwijzing: het lag voor de hand te veronderstellen dat uit het protestantse volksdeel, nu het weer een eigen vakcentrale had, ook een eigen politieke vertegenwoordiging naar voren zou komen, daargelaten of dat, afgezien van de kleine rechtzinnige partijen, de oude ARP en de oude CHU zouden zijn dan wel een combinatie van beide.

Had nu, wat het socialistische volksdeel betrof, Donker, zoals 'de vernieuwers *pur sang*' meenden, inderdaad een historische kans gemist toen hij de Sociaal-Democratische Vereniging al krachtens haar naam op een grondslag plaatste die in de richting van de SDAP wees? Het is moeilijk te beoordelen, maar wij neigen tot de opvatting dat die 'vernieuwers *pur sang*' de mogelijkheden overschat hebben die, na het maanwoord van de bisschoppen, zouden zijn overgebleven voor een socialistische groepering welke zich duidelijk van de SDAP zou hebben losgemaakt. Bovendien: Donker hield zich (zoals ook van Lienden met betrekking tot het NVV en zijn nauwere samenwerking met RKWV en CNV deed) aan afspraken die tijdens de bezetting waren gemaakt (in eerste instantie zou ook de SDAP heropgericht worden) en hij gaf zonder twijfel uitdrukking aan de wensen die bij het partijkader leefden – een kader dat het in de twee katholieke provincies, zo lang als de SDAP bestond, moeilijker had gehad dan elders en wellicht daardoor extra gehecht was aan de oude beginselen en organisatievormen.

Wij willen overigens onderstrepen dat, aldus onze indruk, aan de politieke worsteling welke wij in dit hoofdstuk beschreven, actief slechts door weinigen is deelgenomen. Eerder merkten wij al op dat politieke actie steeds van minderheden uitgaat, maar deze zijn, dunkt ons, in het bevrijde Zuiden nog kleiner geweest dan gewoonlijk. Van bijna alle actie is Eindhoven het centrale punt geweest en in die stad waren het vooral de intellectuelen (onder hen talrijke hogere employé's van Philips) die er zich voor inzetten. Niettemin: de burgerij kon weer in vrijheid voor haar overtuiging uitkomen en men mag niet over het hoofd zien dat het Militair Gezag er binnen de gegeven mogelijkheden de nodige faciliteiten voor heeft verschaft vooral door tot een billijke papierverdeling over te gaan. Aan de andere kant was het datzelfde Militair Gezag dat door zijn bestaan en zijn bevoegdheden aan de politieke activiteit een groot deel van haar zin ontnam; de publieke discussie had immers geen directe